

sönderfalla inåt och nedrifvas utåt; att tala om la haute volée i Stockholm är detsamma som att tala om la haute volées damer efter exemplet från de franska salongerna och — skulle vi tro — äfven andra hufvudstäders salonger.

Att definiera denna verld vore att påpeka dithörande dams uppfattning af de tre fakta, som vi nyss omnämnt. Den skall existera, så länge hon gillar att adelskap, rikedom och relationer skola vara de absoluta vilkoren för att blifva en officer, och en icke öfver axeln sedd officer, vid vissa rangregementen, så länge hon anser den utländska och inhemska diplomatién vara höjden af arbetsamhet, kunskapsrikhet, vigt och erkännande i fosterlandets tjänst, och så länge hon hyser en väsentlig respekt för en kammarherrenyckel och äfven med sympatetisk aktning behandlar en kammarjunkare. Och så länge det fins damer derutanför, som afundas henne dessa uppfattningar och omgifningar, skall den också florera, oantastad af alla tidsströmningar och teorier.

Solidaritet är makt, och långt mäktigare än den öppet erkända eller den hemligt utöfvade. Hvem har ej hört omtalas den professionela snäfheten hos domkapitel, hos akademier, hos institutioner, som äro civilrättsligt doterade, som sakna kontroll och omvexling, därför att de egenmäktigt komplettera sig sjelfva? Men det förnämsta praktexempla-

ret häraf är den s. k. samhällsgräddan och damernas derinom urskiljningsförmåga. Man vet att den unge mannen är rikt begåfvad, väl, ja fint uppfostrad och att han använder sina gåfvor på bästa vis — men . . . Man vet att den gamle mannen endast genom egen förtjänst innehar sin viktiga plats i samhället och att hån är nästan omistlig för en mängd stora intressen — men . . . Man vet att fru X. är intagande, att hon eger betydande sällskapstalanger och den ännu mer betydande takten att icke framhäfva dem — men . . . Man har ingenting alls att anmärka mot de nämnda personernas sätt och kläder, tal och sysselsättningar — men . . . skrankan är öfverstiglig, de skola aldrig erkännas tillhöra »de utvalda». Och frågar man hvad detta allsmäktiga och hemlighetsfulla *men* innebär, så får man intet svar och kan ej heller få något svar, ty det gentila ligger just deri, att ordet och saken icke ega någon innebörd: *cela se fait, mais ne se dit pas*.

Det hela blir ännu oförnuftigare, om man besinnar att det hvarken är så oskadligt eller så oskyldigt som det ser ut. Det är ett gammalt erfarenhetsrön att intet kulturstadium och ingen konstitutionalism i världen förmår att bringa rättvisa i befordringsväg och att förmåga och heder, långt ifrån att vara de enda gällande, snarare äro de minst verksamma faktorerna till att skaffa menniskor erkännande. Vi tro väl icke att de förnäma

damerna hafva den officiela utnämningsslistan om hand, men nog hålla de uti ett hörn af densamma, dels genom att direkt hviska ett ord till sina höga kretsbekantä, dels och hufvudsakligen genom att indirekt bestämma de höga kretsarne sjelfva. Det berättas om Ludvig XIV att han yttrat om en förtjent man: »Hur skall jag kunna veta det, ty det är en person som jag aldrig ser.» Men han glömde dervid att det icke gick så lätt att tränga sig fram till galleriet i Versailles, enär porten till parken bevakades af en obemyndigad och okontrollerad kohort.

Oskyldigt är förfarandet ej heller. Här sker obestriddligen en jmförelse mellan den utanför klappande förtjensten och den innanför sittande — umgängeskretsen, hvarvid man utgår från den tysta förutsättningen, att den som sitter dermedelst är bättre än den som klappar. Redan detta är åtminstone godtyckligt, men härtill kan komma en latent afund och ett begär att hålla sin nästa tillbaka för att sjelf vara desto mera privilegierad. Om man riktigt grundligt skulle ransaka de aristokratiska njurarne, skulle man måhända mera än man tror påträffa en så oaristokratisk, fördold men ömtålig bulnad såsom medverkande orsak till societéns granntyckthet. Den är också synnerligen ifrig att tillegna sig hvarje *erkänd* illustration. Den slår upp sina deux-battanter äfven för dem, hvil-

kas hela uniform består af ryktets vingar, och stort blir jublet om en bekransad konst eller poesi eller vetenskap eller rikedom bär *dubbel* hallstämpel, såsom grefve Rosen, grefve Snoilsky, friherre Nordenskiöld, friherre Dickson.

* * *

Det konventionela kan icke lefva på fördom och flathet allena, det måste desslikes hafva sina goda skäl och följder, helst då det hör till de menckliga yttringar, som troligen aldrig komma att dö. Och det befordrar verkligen flera vackra egenskaper, som eljest skulle föra en särdeles betryckt tillvaro. Man låter icke en fin essens förflygtiga genom att utsätta den för luftdrag i ett trasigt omhölje, utan man stänger in den i en flaska af dyrbaraste kristall, hvilken är prydd med förgyllningar och granna band och har sin gifna plats på toalettbordet. På samma sätt är det — om vi så få uttrycka oss — själens fina essenser som *comme il faut*-lifvet bevarar och äfven utbildar, i synnerhet hos qvinnan. Vill man söka *eliten* af qvinlighet, en sådan som förenar pligtens bredaste grundval med behagets mest pyramidala spets, så är det der. Har icke litet hvar af oss sett henne, den nobla damen, hvilkens ädla instinkter icke blåst bort under en alltför ogynsam storm, utan tvärt om smekts af umgänget, skärpts af erfaren-

heten och ytterligare förädlats af en hög lefnadsställnings fördelar och ansvar? Det är hon som förenar den jemnvarma och jemnsvala sinnesförfattning, hvilken utgör det andliga lifvets bästa temperatur, och liksom hon sjelf eger den, sprider hon den också omedvetet omkring sig.

Ännu har vår nivellerande tid icke helt och hållet beröfvat oss hvad fransmännen kalla *la femme parfaite*. Ännu kunna betjenterna i ett vidlyftigt hotell säga den oinvigde: här bor *endast* grefve P. Ännu fins det damer här i Stockholm, lysande af rang, godhet och en väl konserverad ålder, med hvilka man lika mycket af böjelse som af bruket icke samtalar på annat sätt, än att man svarar på hvad hon frågar eller vill göra sig underrättad om. Ännu fins det damer, för hvilka excellenstiteln synes vara en lika nödvändig artikel som frisk luft och som, sedan de bevittnat sin mans strider och förlägenheter inom den demokratiserade riksdagssalen, reservera åt honom en lugnare plats inom tronsalen, sålunda dragande försorg om att den allt tunnåddare taburetsafdelningen af vår statskalender icke kommer att sakna manliga och qvinliga aspiranter eller innehafvare.

Det är icke mycket mera att säga om våra förnäma fruntimmer, ty de äro alltför *comme il faut* för att på ett utmanande sätt särskilja sig från andra. Man finner dem en *corps*, de äldre på en

hofcirkel och de yngre på en Amaranterbal. Hoffröknarna dansa under säsongen hvar enda afton och de äldre damerna sysselsätta sig med hvarje-handa komitéarbeten och privata meditationer. De äro icke sällan andligt sinnade — *comme il faut* — och förena dervid på ett förträffligt sätt världen och religionen, de olika rangordningar, som äro föreskrifna här nere och i himmelriket.

* *
 *

Den förnåma världen har — såsom vi sade — sin på samma gång obestämbara och fasta gränslinie. Nu är till att tala om de olyckliga individer, som belägra ingångarne, utan att ännu hafva sluppit dit in. Det är deras längtan och blandade hopp och förtviflan, som utgör denna verlds förnämsta styrka i opinionen, alldenstund det som är så eftersträfvadt och afundadt väl måste vara *något*. Då man ser guldets, som sjelf fordrar och räknar en svans efter sig, och förtjensten, som borde kunna vara nöjd med sitt eget sällskap, så enträget, ofta med uppgifvande af sin eljest så ömtåliga stolthet, klappa på porten, så tycker man att det der inne också måtte vara ofantligt treffligt, och man förvånar sig öfver att t. ex. grefve Snoilsky och hans improviserade brud tyckte motsatsen och funno buren för trång.

Vid detta skådespel hafva vi ej kunnat underlåta att erinra oss — Rafaels sista tafla eller Transfigurationen. Må man ursäkta oss den höga liknelsen, men så är också vårt ämne högt. Der uppe, i öfversta planet, är allt »salighet», der nere åter är allt »rådlös oro». Hvilka ansträngningar, hvilka förödmjukelser måste ej ega rum, innan ett ringa fåtal af aspiranter hinna dit upp och kunna öfverst i sin visitlåda, så att alla besökande se det, lägga några (vikna) kort från den stora världens koryfée och ett från hennes majestäts hoffröken, som åker omkring på befallning och gör visiter dussinvis.

Det märkligaste är att samma bevis på »logik» råder i fråga om *comme il faut*-verldens upptagna invånare som i fråga om dess gränsmur gent emot obehörige. Om somliga kan man väl på pricken säga hvilken talisman som öppnat för dem dörren: den enes har varit en lång följd af matsedlar, den andres en afbetalningsrövers på lång sigt, den tredjes ett utnämningssbref, den fjerdes ligger gömd i en dams turnyr. Men om andra trotsar verkligheten alla tankeansträngningar och enda skålet tyckes vara — att de äro der. Ej heller kan man om alla säga att de sjelfva blifvit det ringaste transfigurerade under transfigurationen, och en för cynism anlagd observatör skall om sjelfva la haute volée kunna säga, att sällskapet är »blandadt»

Men äfven det är *comme il faut*.

Af alla de gudinnor, under hvilken form man älskar att personifiera de makter, som regera verlden, är gudinnan comme il faut på samma gång den orimligaste och mäktigaste. Hon har för sed att aldrig motivera sina tycken och hon fordrar och erhåller blind lydnad. Otaliga äro de svängningar hon tillåtit sig på blott några få århundraden. Det har varit comme il faut att äta med fingrarna på samma tallrik med sin dam och att aldrig tilltala henne annorlunda än på ett onaturligt sätt med förkonstlade ord. Det har varit comme il faut att göra experiment med qvicksilfver och platina, att svarfva bilbouquet'er och porträttramar, och att göra rakt ingenting. Det har varit comme il faut att beundra antika statyer och kinesiska grinvargar, att kunna tala flytande latin och att icke kunna stafva sitt eget språk rätt. Det har varit comme il faut att älska alla andra qvinnor utom sin hustru, liksom det nu tyckes vara det att rymma bort och gifta sig med en annans.

Och ständigt har gudinnan comme il faut vetat göra sig åtlydd. Der allvarligare och ädlare makter måst gå ohörda fram, der har hon blott behöft vifta med sin sidenfana för att all verlden skulle falla på knä inför henne. Alla ha knäfallit, både de förnuftiga och de oförnuftiga, de höga och låga, de som haft råd att följa samtliga hennes nycker och de som måst inskränka sig till att följa ett

fåtal. Men sitt hufvudresidens har hon uppslagit i den s. k. förnäma världen, såsom den der förmått att gifva den rikaste och smakfullaste reliefen åt hennes infall och hvarifrån hon alltså kunnat med den största verkan utdela sina befallningar.

Denna generela anmärkning sätta vi sist, dermed åsyftande att påpeka ej blott hennes omätliga makt, utan äfven hvilken ohjelpig slyna hon tyvärr är.





XII.

"Pensionsflickan."

Då vi företogo oss att söka skildra stockholmskorna, voro vi naturligtvis utsatta för den faran — och missuppfattningen, att som vi ej kunde afporträttera enstaka individer eller särskilda kotterier, i stället beskyllas för abstraktion och konstruktion. Den ene har sett ett drag, den andre ett annat, hvilka till den grad frapperat honom, att det, honom sjelf omedvetet, färglägger hela hans åskådning, och då han ej i samma grad återfinner det på vårt perspektiv, ligger hans domslut nära till hands att underkänna perspektivet sjelft. Hvad vi presterat har ej kunnat vara annat än en återspeglung af ett individuellt virrvarrs totalbild och de reflexioner, som den hos oss framkallade; har det hela varit misshagligt eller otillräckligt, så ligger ej felet uteslutande hos spegelglaset. Åtminstone äro vi, som vistas på platsen

och omgifvas af dess företeelser, lika berättigade till uppmärksamhet som de alltid med intresse slukade skildringarna af utländska turister, hvilka på en dag komma, se, segra och fara sin väg.

Nämnda anmärkning tyckes i allt fall hafva mindre betydelse för ofvanstående rubrik. Ty ingen kan här vid lag påstå att utvecklade individualitet och stadgadt kottoriväsen söndersplittra de allmänna dragen hos skolflickan, hvilkens karaktärstecken vid denna ålder ännu måste ligga i sitt embryo. Snarare skulle man säga att alla skolflickor i alla länder äro hvarandra lika. Men en bestämd skilnad förefinnes dock, betingad dels af uppfostringsprinciperna, dels af folklynet. Den franska flickan vegeterar i ett tillslutet kloster, den engelska grubblar öfver sina böcker i sin studerkammare, endast den tyska uppfostras af skolan och hemmet i förening ungefär lika med vår. Men äfven här fins en skilnad. Två små tyska flickor stannade en gång framför en noshörning i stadens Zoologischer Garten. Tycker du inte han är rysligt ful? frågade den ena. Inte från *objektiv* synpunkt . . . invände det andra barnet. Något sådant skulle aldrig kunna hända hos oss, det är endast i Kants och Fichtes fädernesland som subjektiva och objektiva pensionsflickor förete en slik brådmogenhet, och de våra hafva icke ens smak för Pontus Wikners populära antropologi.

Jemför man deremot hufvudstadsflickan med en från landsorten, så måste den senare stanna med beundran och häpnad inför vår stockholmsunges brådmogenhet. *Hon* har besökt teatern och tafvelutställningen, suttit på Hasselbacken och öfververarit simuppvisningarna. Hon har sett Faust musikaliskt fresta Gretchen, Nora plastiskt öfvergifva Helmers hem, det Lilla helgonet tjufpojksaktigt lura priorinnan. Hon känner till uniformerna hos gardeskåreerna och vet vid hvilket gathörn hon vid hemvägen från skolan alltid skall gå förbi tillbedjaren. Hon kan redan se utan att låtsas se och antaga en likgiltig min medan hjeratat hoppar i halsgropen. Hon vet i hvilken klädning hon bäst tager sig ut och i hvad hennes toilett öfverglänser väninnans. Men allra mest utvecklar hon sin konst under den märkvärdiga exposition, som kallas den stockholmska barnbalen.

Den som bevistar en sådan tillställning finner den fullkomligt likna en vanlig assemblé i »den stora världen», med undantag af kroppsväxten. Alla de inre och yttre vexlingar, som så att säga utgöra balens teknik och balhjeltarnes och balhjeltinnornas stolthet och förtjusning, genomgås här på samma mönstergilla sätt som bland »stort folk». Kavaljeren konverserar med handen invid det eleganta skjortbröset. Damen låter sina ögon spela bakom den fläktande solfjädern. Hon upp-

muntrar den ene gossen, som är henne likgiltig, för att upp-pigga den andre gossen, som hon »hemligt älskar». Hon behandlar en tredje med sårande köld, därför att han vid ett föregående tillfälle sårat hennes fåfänga. Sympatiens ljufva tillväxt och svartsjukans naggande qval genomlefas i sina diverse grader och fördöljas med verserad konst. Och medan psykologen efter hemkomsten funderar öfver det vanvett, som föranleder familjerna att anordna slika scenöfningar för sina barn, ligger flickan alldeles som den stora balfröken och halfdrömmar öfver det nyss upplefda Eldoradot och undrar hvilkendera kavaljeren hon skall föredraga: den ene därför att han dansar så väl, den andre därför att han börjar få små mustascher och den tredje därför att hans pappa är — så rik.

Det är icke allenast erfarenheterna och umgänget i en stor stad som åstadkomma den parodi, som uppföres af våra pensionsflickor, utan äfven i betydlig mån den felaktiga uppfostran, i det att föräldrarna icke vilja inse att en naturlig — låt vara enfald är ett gedignare vittnesbörd om godt hjerta och godt hufvud än en uppstyltad och med alla möjliga luckor och fall-luckor bemängd brådmogenhet.

* * *

Som ett gemensamt drag hos pensionsflickorna gäller, att de gerna vilja synas *äldre* än de verkliga äro, ett fenomen som alldeles slår om till sin motsats, när ungmöns middagslinie är öfverskriden. Detta flickans begär stiger allt efter som hon nalkas konfirmationen, hvilken hon betraktar som en afgjord vändpunkt i sitt lif. Så länge hon bär byxholkar, bekymrar hon sig föga om att blifva »stor», men när hon hunnit det intressanta mellanstadium, hvars yttre kännemärke utgöres af den s. k. kortklädningen, räknar hon ögonblicken tills den dag skall randas, då hon får upplägga sin hårfläta till full chevelyr och får dölja sina vackra fötter under klädningsläpet, och ingen kavaljer står högre i hennes ynnest än den som redan från början behandlar henne som fullständig fröken. Om sin förmåga att kunna uppväcka kärlek hos en man, som är ett dussin år äldre än hon och eger en helt annan erfarenhet än hennes på nacken, har hon under denna sin öfvergångsperiod aldrig tviflat; åldern utgör mindre än man tror en skiljemur i fråga om kärlek och den unga flickan har redan börjat känna de första fläktarne af sitt köns allmakt. .

Hennes lynne är mycket omvexlande, understundom rent af nyckfullt, hvilket väl kommer sig af den brådstörtande utveckling, som hennes späda och delikata natur undergår. Än är hon

»bedröfvad intill döden», än jublar hon som en lärka än sitter hon försänkt i half medvetlöshet, än blir hon upprörd af den minsta, behagliga eller obehagliga småsak. Man har äfven ansett henne vara romanesk. Om så är fallet, synes det åtminstone icke på de krior, som hon »författar» i skolan. Det har roat oss att jemföra åtskilliga kriaböcker tillhörande manliga och qvinliga elever på ungefär samma bildningsstadium, och vi skynda oss att afgjort tillerkänna priset åt de qvinliga. Då de sjelfkäre kadettkandidaterna endast hafva två skriande vattenfärger, den ramsvarta och engaljusa, på sin omdömespalett, består sig pensionsflickan med både flera och mera skiftande, och att döma efter temaprestationerna är det svårt att begripa, huru densamme »skapelsens herre» några få år derefter kan mäta sig med, ja eröfra *henne*.

Som sagdt, det är icke i kriaböckerna i skolan som man upptäcker några anlag för romantik hos den unga flickan. Orsaken är helt enkelt den, att endast den minsta och så att säga officiela delen af hennes själ återspeglar sig derstädes. Hennes egentliga känslolif — och hennes griller — anförtros deremot vanligen åt dagboken, hvilken ligger inläst innerst i hennes sekretär och hvarom hon är lika rädd som om sina ögonstenar. Vi skulle tro att pensionsflickan ensam i vår geschäftiga tid har lust till det urmodiga dagsbokskrif-

vandet, hvaråt hon anförtror sin »lilla roman» och der hon upptecknar de högvigtiga händelserna i sitt lif. Om denna bok som af ett trollslag upplätes för oss, hvilken hänryckande läsning skulle ej falla på vår lott! Hvilka »bekännelser af en skön själ», hvilka hjertentgjutelser af naivitet och romantik i förening! En god del förtroenden förekomma äfven i breffven till hennes väninnor, bref hvilka utmärka sig ej blott för sitt lätta kåseri utan ännu mera för sin bastanta längd.

* * *

Det förtjenar särskildt anmärkas att den stockholmska pensionsflickans sinne för naturen är = 0 och att hennes antagna förkärlek för sommarvistelsens naturbehag endast är en konventionel humbug. Hon fäster sig oändligen mera vid en ny uniform på Drottninggatan än vid en skön utsigt i hufvudstadens omgifningar. Hvad är för denna gröna qvinliga ungdom den leende prakten hos en sammetslen gräsmatta? — jo, en lämplig plats till att spela croquet. Hvad den af skugga och solstrålar vechselvis genombrutna löfsalen? — jo, en lämplig lokal till att dricka kaffe i. Den blinkande vattenspegeln med sina drömriska vattenliljor uppfyller icke hennes fantasi med sagor om klockljud från en sjunken stad, utan med bilder af en »skojig» båtfärd. Och månen? — är för henne ingenting

mer än en nattlig lampa, vid hvars sken hon om aftnarne får vistas längre ute i det fria än mamma eljes skulle tillåta henne. Orsaken är klar och tydlig: man älskar först naturen — sedan man fått nog af menniskan, och för pensionsflickan är människoverlden ännu ett paradys, som nyss öppnat sin portal.

Ett annat drag hos henne är en lika hastig benägenhet att ingå vänskapsförbindelser och — att glömma dem. Två obekanta flickor sammanträffa i en salong eller en skolklass och det skall ej dröja länge, innan de sitta förtroligt hviskande i ett hörn. De blifva oskiljaktiga, gråta och vifta med näsduken då en af dem måste fara, brevexla flitigt en tid och — glömma hvarandra fullständigt. Äfven här är orsaken tydlig: qvinnan påverkas mera af nya förhållanden än hon sjelf skapar dem och hvad som lätt ingicks i fantasien upplöses ännu lättare af verkligheten.

Till sist vädra vi en fråga, som sväfvar öfver våra läsares läppar: huru känner pensionsflickan kärleken? *Det* skulle väl, om något, vara ett delikat och intressant ämne, särskildt egnadt till att afgifva ett likadant svar. Ack, vi frukta för att ämnet icke är så innehållsrikt och intressant som den frågande föreställer sig. Utan tvifvel har flickan sina ansatser. Hennes fingrar bära tidigt ringar. Den ålder är onämbar, när hon först

börjar kokettera. Hon är fullt medveten om det förföriska i sin nätta apparition och lusten att behaga stiger med åren. Men lika litet som den omständigheten att gossen leker med en trävärja bevisar att han ämnar bli soldat eller att han klättrar upp i masttågen bevisar att han ämnar bli sjöman, lika litet kan man af dylika yttringar sluta sig till att en kärlek uppstått i flickans sinne. »Frågan är för tidigt väckt», och man har helt enkelt begått det felet, att af någonting *allmänt* som rör hela hennes kön sluta sig till något *särskildt* som skulle röra hennes person. Stockholmsflickan är allt för verserad för att ej hafva hört talas och äfven hafva drömt om kärleken. Men lifvets flod ligger deremellan och hon varskar den endast i fjerran som en sagoö befolkad af Fågel blå.

* * *

En fransk författare har kallat pensionsflickans ålder *l'âge ingrat*, dermed antydande en slags menskelig amfibie, icke längre barn och icke ännu qvinna och hvilken i saknad af de båda åldrarnes behag och sanning icke skulle ega något behag och någon sanning alls. Omdömet är grymt och oberättigadt. Lika gerna kunde man kalla våren — den mångbesjungna och förtjusande våren — en otäck årstid, därför att ljumma vindar spela bland utsprickande blommor medan snön ligger

qvar på bergen. Vi ha nyss beundrat Ibsens Hedvig, och hennes storhet och död och vår kärlek till och tårar öfver henne härleda sig just deraf att hon är en bild af — l'âge ingrat. Derför att allt der är i utsprickning och förvandling, erfordrar den en ömmare och delikatare vård, och det är en sådan hyllning som mest uppmjukar hårda sinnen och uppfyller tomma hjertan. Den innehåller också en stor fond af poesi. Det är fantasi-bilden som håller på att stiga upp ur kaos, det är melodien som ännu icke är sjungen.

Att sysselsätta sig med den stockholmska pensionsflickan är detsamma som att göra en promenad i en slottspark om arla morgonen. Fogelljud förnimmas ett efter annat i de ljusnande alléerna och solen höjer hastig sin skifva öfver hela den vårdade anläggningen. Men den jungfruliga stunden varar ej länge — för oss, den qvadröjer under årtal för henne. Vi glida ned i ålderns kulna dal, medan *hon* stiger upp för ungdomens höjd, och vi trycka hennes lilla hand till färväl, då våra vägar skiljas.





XIII.

Teater-qvinnan.

Få ämnen torde uppväcka mera intresse hos våra unge män, så framt de icke äro alltför »filosofiska», och äfven hos våra qvinnor, så framt de icke äro alltför »dygdestrama». Ty subrettens lif och uppgift eger uti sig något af undantag från vanlig regel, något vagabondartadt midt uti det välschablonerade samhället, något af lärkdrill från stadens utkanter, det der förirrat sig in bland de tunga stenhusmassorna. Men ändå måste vi påstå att ämnet är otacksamt, är skäligen tomt och innehållslöst, det är en romantik på ytan som förvandlas till prosa innanför, det lofvar med ett ord mera än det håller.

Stockholmspubliken, som är så benägen för witzar, qvickheter och travesteringar, har en utpräglad smak för den teaterrepresentation, som koncentrerar sig kring kupletten, och denna smak har också blifvit så väl tillgodosedd, att den nu

mera har både höga anspråk, utmärkta konstnärinnor och en förfinad genre. Det är icke *uteslutande* frivoliteten, som gör att Boccaccio hos oss »går» hundra aftnar, då en Shakespeare går tio och att i allmänhet operetten täfflar i publikens gunst med den stora musik- och dekorationsoperans mästerverk. Derigenom att hithörande aktriser på den realistiska komikens och den käcka parodiens område förstått att bibehålla och utvidga sitt förbund med gratierna, hafva de adlat nämde konstgrenar och och tillförsäkrat dem och sig sjelfva en aktad ställning inom Talias ömtåliga värld.

Man skulle mot vårt operettväsen kunna anmärka att det i grund och botten är utländskt. Visserligen gör Frans Hedberg m. fl. erkännansvärda och äfven lyckade försök att låta våra aktriser tala och drilla på rospiggiska och »bearbetas» grundligt de främmande ordalagen och späckas med en mängd förhållanden för dagen och från stockholmslifvet. Det händer likaledes att kuplettsångerskorna försöka sig i efterhärmingens tacksamma konst, icke så att de parodiera våra mera kända individer, men väl våra mera i ögonen fallande samhällstyper. Dock i hufvudsak gäller det att operettens hjeltinnor äro iklädda antingen fransk verve och cancan eller tysk sentimentalitet och possen-uppsluppenhet och den händelse och de personer, som stockholmsparketten så lifligt applå-

derar, äro icke våra gammalbekanta från Djurgården och Getapulien, utan härstamma från de af utländska författare upptäckta sagolanden Eldorado och Hvar-som-helst. Men så äro åtminstone de uppträdande från Thule och dess sköna Mälarhusvudstad, om än vederbörligen »kosmopolitiserade», och vi kunna hafva den trösten att den svenska scenens stjernor äro af svenskt ursprung, glänsa och gifta sig bland oss.

Men härmed är också allt i det närmaste sagdt om våra stjernors enskilda lif. Tiggarestudentens aptitkuplettsångerska, Sjökdettens franska mätress, Lilla helgonets Denise, Lille hertigen, tjusaren-Boccaccio utgöra uppenbarelser, om hvilka en oändlig mängd sanningar och galenskaper kunna sägas och drömmas och äfven hafva sagts och drömts. Men åskådaren måste bortlägga dessa intryck i fråga om qvinnan i det verkliga lifvet, på samma gång hon afkläder sig den konstmantel och bortkastar den trollstaf, som framkallat dem på scenen. Den privata älskvärdheten och lyckan har ingen historia och det mästerskap, som tjusat oss med sin luftiga fantasiverld, kräfver i sanning så allvarliga studier och noggranna toalettarbeten, att ingen tid eller håg lemnas öfrig för extravaganta »realiteter» och ännu mindre för frivola förväntningar. Den som tycker om sådant och vill förlänga opretten ett stycke in i lifvet, gör bäst i

att lemna »stjernorna» och deras helt borgerliga existens å sido och vända sin uppmärksamhet till de qvinliga teaterstorheterna af andra, tredje eller fjerde rangen eller af ingen rang alls.

* * *

Anledningen hvarför en ung flicka ger sig in på teatern innebär mestadels ingenting intressant. Af »konstens heliga eld» känner hon föga mer än hvar och en annan novis, som tycker om granna kläder, ståtliga åtbörder och klingande ord, och af konstens fordringar känner hon långt mindre än skolpojken vet hvad man skall begära af honom, då han måste in i skolan. Teatern är emellertid en underbar verld bakom sin glittrande ramp och mellan sina målade kulisser; den är mycket intressantare än utsigten att få stå i bod eller blifva husmamsell eller vegetera hemma i köket och vid stickstrnpan. Att förekomma i Dagens Nyheters spalter som konstnärinna, att der omnämnas hvarje gång man gör en utflykt för att »gastera» i Hedemora eller Sölvesborg, och hvarje gång man råkar få tandverk eller katarr, är allt mera storartadt än att försvinna bland hopen af dem, som berömmas i klump för »qvinnans husliga och undangömda dygder». För öfrigt hafva ju Adelina Patti och m:me Ristori lyckliggjorts med markiser och vår fröken Greta Dalqvist med

en friherre och klubbkoryfé, och hvem vet om icke den unge grosshandelsadepten och arftagaren till pappas affärer, hvilken svärmar så mycket för aktriser Den tysta monologen öfvergår till de personliga behagens område, der man sjelf både är skicklig regissör och hygglig domare, och en blick i spegeln faller utslaget och fullbordar beslutet.

* Nu gäller det att häfva mammans betänkligheter. Men mammorna äro ju till för att gifva med sig, och så uppfylld af »onda aningar» hon än varit i början, slutar hon dock med att tycka sin dotter hafva tagit ett godt parti, då hon ser henne gå i vackra toaletter, hemföra en och annan blombukett från scenens eller mellankulissens triumfer och hör henne berätta om en lika fin som improviserad supé, gifven af någon konstvän och elegant. Dottern förtjenar penningar utan att behöfva tröska på symaskin och får en »lyftning» i väsen, samtal och tänkesätt, som mamma väl inte alltid kan följa med eller strängt gilla, men som hon dock vet vara ganska gentil och i hemlighet beundrar hos sin allt konstvanare och konstbegrundare dotter.

Under tiden fortfar operettskådespelerskan att allt fastare innästla sig i publikens ynnest. Hennes porträtt i olika roller och attityder, i mer eller mindre konstnegligé, börjar synas i boklädsfönsterna

ock i ungarlars och amatörers album. Några utbytta småleenden och förtroliga pick-nicker med recensenterna lägga teaterkritiken för hennes fötter. Hon behöfver icke ens — förstås att vi nu icke tala om »stjernorna» — så mycken talang och så trägna studier för att ernå en teaterposition. Talangen kan i nödfall ersättas af vackert utseende och studierna af stiligt uppträdande. Hon märker snart att spelande ögon, vacker växt och sylfidiska steg tillvinna henne ett större mått af publikens uppmärksamhet än den talang, som hon *får* och *kan* utveckla i sin lilla biroll. Hon märker desslikes att en lätt anstrykning af variété, litet sjelfsväld utom programmet, litet direkt kurtis med parketten på sidan om spelet och kostymen skadar inte det minsta, hvarken pjesens framgång eller hennes egen. Det är ett faktum att äfven eminenta artister hafva lånat en del »chic» från — Clara Happéprestationerna, naturligtvis vederböriligen modererad och förfinadt. Slutligen märker hon att hennes egentliga uppgift måste vara att slå an på den *manliga* delen af publiken; det är ungherrarne som förläna den äkta operetten dess sympatiska lif, medan den *qvinliga* delen mera passivt uppgår i förundran eller afund.

Lifvet mellan och bakom kulisserna har alltid varit föremål för nyfikna blickar och öfverspända förväntningar. Efter hvad vi kunna förstå måtte